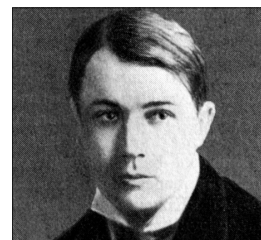

A hírlapíró Kosztolányi

Kosztolányi Dezső a népszerű költő, író és műfordító életművének a nagyközönség által szinte ismeretlen része az a munkásság, amit újságíróként hagyott maga után. Ellentétben sok más irodalmárunkkal, ő nem csak a szépirodalmi műfajokkal, hanem valamennyi sajtóműfaj értő művelőjeként volt jelen az írott sajtóban: publicisztika, glossza, hír és hírfej, jegyzet, karcolat, interjú és riport egyaránt gazdagon került ki a tollából. Első cikkei a Bácskai Hírlapban s a Szeged és Vidékében jelentek meg, majd a Budapesti Napló munkatársa, később az Új Nemzedék rovatszerkesztője, végül a Pesti Hírlap újságírója lett. A következő két írását ez utóbbi hasábjairól idézzük.

Budapest idegenjei

Budapest legberlinesebb, legnagyobbvárosiasabb részében, a Markó utcában működik az az idegeneket ellenőrző hivatal, mely a rendőrség egyik hatalmas szerve: tizenöt tisztviselő áll rendelkezésére és húsz detektív.

Maga a hivatal – a földszinten – olyan, talán az eszmefűzés hatása alatt, mint holmi külföldi pályaudvar váróterme, ahol a legkülönbözőbb nemzetiségek várakoznak. Hozzájárul ehhez a benyomáshoz az is, hogy a téli eső párája is behúzódik a hivatalba.

Beszélgetünk a hivatal vezetőjével a mi idegeneinkről, Budapest külföldijeiről.

– Melyik külföldiből van a legtöbb?

– Sajnos – kapjuk a megdöbbenő választ – a magyarból. Se szeri se száma azoknak az idegeneknek, kiket Kovács Jánosnak vagy Kiss Istvánnak hívnak. Ezek – hivatalos nyelven: „trianoni külhonosok”... Nem honosították magukat, s így kénytelenek itt jelentkezni, akár a többi „külföldiek”, tartózkodási engedélyt, meghosszabbítást kérni.

– Hány külföldi érkezik naponta Budapestre?

– Átlag öt-hatszáz, a külterületeket nem számítva. Főképp osztrákok és németek...

– Hol laknak a különböző népek, a város melyik részén?

– Minden nép kiválaszt magának egy városrészt, mely – nem tudni miért – legjobban megfelel neki, és ehhez évtizedeken keresztül ragaszkodik. Különösen a keleti népek bújnak össze. Kivételt alkotnak ez alól a törökök. Ők leginkább elvegyülnek velünk, talán a testvéri érzés alapján. A Bosnyákok a Tisza Kálmán téren (a mai Köztársaság téren – a szerk.) s a Nefelejcs utcában telepednek meg tömegesen, de különös vándoréletet élnek, sohasem lehet őket otthon találni. Ezek egyetlen budapesti tartózkodási engedéllyel beutazzák egész Európát. Az olaszok között sok a régi, már gyökeret fogott önálló kereskedő, a nagycsarnok környékén és az Akadémia utcában. De az olaszok száma békében is sokkal nagyobb volt, újabban megcsappant, mert a mai olasz kormány csak a megbízható elemeknek ad engedélyt a külföldi letelepedésre, nehogy a kétes elemek künn nemzetüket hírbe hozzák. A lengyelek nálunk téglagyári és élelmiszeripari munkások. Az oroszok (többnyire itt rekedt hadifoglyok) barakktelepeken laknak, magyar feleségükkel, gyerekeikkel és sokan már egészen elmagyarosodtak. A franciák nyelvtanítással foglalkoznak vagy libamáj-kivittel. A németek és csehek szőtesáru-munkások, mérnökök, montőrök gyárakban. Néhány nagyobb vállalat vezetője angol, de igen sok a nyugalmazott katonatiszt, aki nyugdíjából, tőkájéből éldegel körünkben, Budapestet választotta magának lakóhelyül, mert mérsékelt égalja leginkább megfelel neki. Pár belga szakemberünk is van. A finnek, észtek, bolgárok iskolánkba, gyárainkba jönnek tanulni. Tudvalevő, hogy India számára Budapest készíti a mozdonyokat, angol tisztviselők ellenőrzése mellett.

– Egzotikus fajtáink nincsenek?

– Japáni mindössze egy, hírneves, kedves barátunk, aki különben ír és beszél magyarul, Imaoka egyetemi tanár. Ami a kínaiakat illeti, mind árusok, ötven-hatvannál többet nem engednek be, ma csak tíz-tizenkető van. Mindnyájan az Alsóerdősor utcában laknak, s egy Dohány utcai kávéházban tanyáznak. Őket a dán követség védelmezi, és – szükség esetén – segíyezi is. Arabjaink szőnyeget javítanak, foltoztatnak. Van ausztráliai is, néger is, de a néger muzsikuskok itt nemigen boldogulnak, mert a mi zenészeink – még dzsesszben is – tehetségesebbek. Spanyolok, norvégok, svédek, svájciak egyáltalán nem tartózkodnak nálunk, csak épp átutaznak. Hollandus állandó lakosra nem is emlékezünk...

– Mi a tapasztalatuk az itt élő külföldiek lelkiállapotára vonatkozólag?

– Az, hogy sokkal hamarabb fognak gyökeret, mint egyebütt, meg is szeretnek bennünket, nyelvünket pedig – a közhiedelemmel ellentétben – hamar és jól megtanulják, szívesen beszélnek itt a hivatalban is, ahol

– mondanunk sem kell – mindenféle nyelven rendelkezésükre állunk. Nem egyszer könnyező szemmel vesznek tőlünk búcsút, miután évekig éltek itt, s a sorsuk haza szólítja őket. Megindító jeleneteket látunk ebben a hivatalban. Egy kínai, aki húsz évig tartózkodott nálunk, magyar feleséget vett magának, s miután felesége meghalt, két kínai magyar gyermekével nagybúsan kiutazott Párizsba. Azóta ott telepedett meg...

(Pesti Hírlap, 1930. december 18.)

Drótostót

Meghatottan gondolkok rá: vajon mi lett vele? Évek óta nem látni sehol. Nem hallani többé a szegény, panaszos, siránkozó reklámkiáltását, hogy drótozni, fótózni, melynek hibás magyarsága egészen a szívünkhöz nőtt, és a másik szót sem, melyet valaha úgy el tudott nyújtani, hogy száján öblös és szívet facsaró jajgatással vált: ablakóót, ablakóót. Az utca csöndes. Eddig a városainkat csak ketten élénkítették a daloló furcsa hangjukkal. Az egyik: a handlé, a maga keleti énekével, a másik: a drótostót, a szláv sirámával, mely annyira odatartozott az utcáink hangversenyéhez, mint a párizsi utcákéhoz az ószeresek hosszú-hosszú, évszázadok óta megállapított, szinte lekottázható éneke. A handlé és a drótostót jelentette számunkra az utca börczjét.

A drótostót volt az első idegen, akit gyerekkoromban láttam, a vándor, bocskorán az országutak lisztfehér porával és alakján a messzeségek csodás varázsával. Nem tudott beszélni velünk, de a munkáját – a csöndes tevényt-vevényt – megértettük. Zörögve rakta le a konyhában a hátú ládáját, amelyben üvegeket, drótokat, kalapácsokat és rozsdás harapófogókat tartott, és leült a földre, láthatatlanul dolgozott napestig. Sokszor meg is feledkeztünk róla. Akkor pedig leemelte fejéről zsíros tót kalapját, figyeltük az arcát. Türelmes, szelíd és jóságos volt ez az arc. Szőke fürtjei megvilágították a fejét, és a kék szeme is világított. A vándorélete nem tette szomorúvá, derűsnek és elégedettnek rémlett. Egy demokrata volt, aki dolgozott. Télen, havas estéken olvastuk a lapokban, hogy a pusztán a farkasok széttéptek egy drótostót, csak a bocskorát lelték meg a hóban, és mi borzongva gondoltuk, viszontlátjuk-e nyári ismerősünket. Mi gyermekek mindig körülálltuk őt, és bámultuk. Ha pedig egy pillanatra eltávozott a munkájától, izgatottan kutakodtunk a ládájában, melyben valami egész különös és értékes kincset sejtettünk. Sohasem bukkantunk rá. Ma azonban már tudom, hogy ebben a ládában tartotta a krisztusi szegénységet és idilli elégedettséget, a múltat.

A drótostótok iparának véget vetett a háború. Egy darabig még lézengtek itten, de aztán az üveg annyira megdrágult, hogy nem bírták a nagyüzemet. Szegényeknek, akik azelőtt sohasem láttak tíz-húsz koronánál többet, ezresekkel kellett tartogatniuk rongyos bugyellárisaikkal, és nem egy helyütt ki is rabolták, meg is ölték őket. A markos-erős fiatalokat különben is behívták katonának, az öregek pedig, kik még itt maradtak, a béke hírére elmentek a cseh-szlovák országba, talán azzal a reménnyel, hogy üvegkereskedést nyithatnak egyszer, ívlámpákkal, világított kirakatokkal, sok segéddel és inassal. Annyi bizonyos, hogy a régi drótostót eltűnt mindörökre. El kell búcsúzni tőle, aki utolsó regényes alakja volt a magyar utcáknak. Szegényebb lesz nélküle az élet, és barátságtalanabb. Egy színfolt esik ki a palettánkról. Ez és ezer más ilyen apróság teszi talán, hogy akik már végigélték az életük egyik felét, hirtelen nem értik meg az új életet, és úgy érzik, hogy az idilli világ mindörökre elsüllyedt, ők pedig hirtelen megöregedtek.

Drótostót, gyermekkorom titokzatos barátja, akárhogy is dől el a magyarok és tótok sorsa, én minden jót kívánok itt neked: sok-sok repedt fazekat és törött ablaküveget, amelyre a mai világ politikai helyzetében alapos kilátás is van.

(Pesti Hírlap, 1919. január 19.)

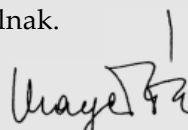
Kedves Barátunk!

Köszönjük, hogy a Filantróp Társaság Barátság Egyesületének, mely a BARÁTSÁG című folyóirat kiadója, juttatta személyi jövedelemadójának 1%-át: 23 742 Ft-ot. A pénzt a lap megjelentetésére fordítottuk. Kérjük, gondoljon ránk ismét, amikor 2009. évi személyi jövedelemadójának 1 százalékaról rendelkezik és kedvezményezettként a Filantróp Társaság Barátság Egyesülete adószámát:

18037511-1-43

tüntesse fel. Zárt borítékban, adóbevallásával együtt küldje meg az Adóhivatalnak. Fontos, hogy Ön a borítékon megadja nevét, lakcímét és adóazonosító jelét is.

Köszönettel és tisztelettel:

Mayer Éva
elnök